

УДК 339.56.055:636

DOI: 10.31359/2312-3427-2020-4-1-334

Л.О. Ломовських, д-р екон. наук, доцент

lomovskykh@knau.kharkov.ua

orcid.org/ 0000-0002-0760-0215

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

СВІТОВИЙ РИНОК МОЛОКА ТА МОЛОКОПРОДУКЦІЇ, СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В статті поглиблено практичні аспекти щодо світового ринку молока та молокопродукції, проаналізовано сучасні тенденції та перспективи. В проведеному дослідженні здійснено аналітичне узагальнення обсягів виробництва молока. Практична реалізація даного рішення сприятиме прогнозуванню ефективності діяльності суб'єктів агропромислового виробництва України, які спеціалізуються на виробництві молока та молокопродукції. Для того, щоб зупинити катастрофічне зменшення виробництва молока необхідно докласти спільних зусиль виробникам, переробникам і звичайно державним інституціям, зокрема вимагати створення дієвої національної програми розвитку молочної та молокопереробної галузей. Також для захисту внутрішнього ринку слід боротися із фальсифікатами та запровадити дзеркальні квоти на імпорт молочних продуктів.

Ключові слова: *світовий ринок молока, світовий ринок молокопродукції, ефективність, експорт.*

Постановка проблеми. Розвиток аграрного виробництва обумовлений вимогами формування ринку продуктів харчування, обґрунтуванням кількості і напрямків руху на ньому товарів. Аналіз світового ринку молока та молокопродукції і економічне обґрунтування проблем підвищення ефективності становить науковий і практичний продовольчозабезпечуючий інтерес [1-19]. Нині переважній більшості країн світу характерна ринкова економіка, що передбачає функціонування виробництва за принципом попиту і пропозиції; функції уряду полягають у регулюванні економічного механізму з тим, щоб запобігти небажаним тенденціям в економіці країни і підсилити позитивні тенденції. Тобто, уряд не зловживає адміністративним тиском, підприємці мають досить широкий

спектр свободи дії. Кожній країні характерна своя власна вироблена роками система економічних відносин, на яку безпосередній вплив здійснюють соціально-економічний уклад держави і система управління національним господарством. В даний час в усьому світі йде безупинний пошук оптимальних моделей суспільних зв'язків, що органічно поєднують у собі економічну ефективність, соціальну справедливість і широку демократію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідженню та аналізу світового ринку молока та позиціонування на ньому української молочної продукції присвячено багато наукових праць українських науковців: Тивончук С.В., Олійник О.В., Шиян Н.І., Кучер Л.Ю., Гуторова О.І., Антощенкової В.В., Федосєєвої Г.С., Патики Н.І. та багатьох інших.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є аналіз сучасного стану ринку молока та молокопродукції в світі та наукове обґрунтування практичних рекомендацій щодо перспектив та сучасних тенденцій розвитку молокопродуктового сектору України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Відповідно з прогнозами Продовольчої і сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (FAO) виробництво молока в світі зростає, світове виробництво молока досягне майже 860 мільйонів тонн у 2020 р., що на 1,4 відсотка більше, ніж в 2019 р., з очікуваним збільшенням в Азії, Європі та Північній Америці, а також невеликим збільшенням в Океанії, Центральній Америці і Карибському басейні та Африці. Навпаки, виробництво молока в Південній Америці, швидше за все, скоротиться. В Азії виробництво молока в 2020 р. прогнозується на рівні 362 мільйонів тонн, що на 2,0% більше в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, головним чином в результаті очікуваного зростання виробництва в Індії, Пакистані, Китаї та Туреччині, а також в Японії, Республіці Корея та інших країнах. В Саудівській Аравії виробництво молока може знизитися, зокрема, в Ісламській Республіці Іран і Сирійській Арабській Республіці. Виробництво молока в Індії, ймовірно, досягне 195 мільйонів тонн, що на 2,1 відсотка більше в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, за рахунок збільшенню поголів'я молочної худоби та поліпшенню кормової бази в результаті сприятливих погодних умов. Мережа сільських кооперативів також допомогла зберегти стабільний збір молока, в той час як заводи з переробки сухого молока використовували надлишки молока, підтримуючи зростання виробництва. У Пакистані виробництво молока може збільшитися, хоча і повільно, через низький збір молока, на що

вплинула слабка координація в ланцюжках створення вартості в молочному тваринництві та неадекватні гарантії якості. У Китаї підвищення ефективності фермерських господарств та продуктивності великих господарств відстає від прогнозу зростання виробництва на 3,3 відсотка в 2020 році. У Туреччині зростання поголів'я великої рогатої худоби і підвищення операційної ефективності призводять до більш високого виробництва. В Японії державна цінова підтримка фермерів на ранній стадії дестабілізації на ринку, через загальносвітову ситуацію з COVID-19 в поєднанні зі зниженням тарифних квот на вершкове масло і знежирене сухе молоко допомогли стабілізувати виробництво молока. Зростання поголів'я великої рогатої худоби і підвищення операційної ефективності призводять до збільшення виробництва молока.

Очікується, що в Європі виробництво молока досягне 229 мільйонів тонн у 2020 році, що на 1% більше, ніж в 2019 р., при цьому очікується розширення виробництва в Європейському союзі, Російській Федерації та Білорусі. В Європейському Союзі очікуване зростання відстає від підвищення врожайності і невеликого збільшення поголів'я молочної худоби в поєднанні з поліпшенням умов пасовищ. Стабільність цін на фермах, підтримувана в основному за рахунок допомоги тваринництву зі сторони Європейського Союзу, також сприяє збільшенню виробництва молока. У Білорусії стійке зростання обсягів виробництва в основному обумовлений більш досконалими методами управління господарством і використанням якісних кормів, при збереженні високих обсягів імпорту з Російської Федерації та сусідніх країн, які забезпечують стабільність.

У Північній Америці виробництво молока прогнозується на рівні 110 мільйонів тонн у 2020 році, що на 1,6 % більше в порівнянні з аналогічним періодом минулого року. У Сполучених Штатах Америки виробництво молока збільшується, в першу чергу через збільшення кількості молочного стада і надоїв. Маржа виробників залишалася стабільною, оскільки виробники отримували прямі платежі від федерального уряду в рамках допомоги в зв'язку з загальносвітовою ситуацією з COVID-19. Додаткову підтримку також сформував імпорتنний попит з Азії та Латинської Америки [2;].

Пріоритетність розвитку підприємств молокопродуктового підкомплексу в національній економіці України зумовлюється винятковою значущістю молока і молокопродуктів в життєдіяльності людини і суспільства та значним потенціалом даних підприємств у вирішенні світової продовольчої проблеми [1, с.110, 15,16,17,18,19]

Виробництво молока в Україні має тенденцію до зниження через скорочення поголів'я великої рогатої худоби і слабого імпортного попиту, незважаючи на зростання виробництва на сучасних фермах [2;7;9]. За 1990-2019 рр. в Україні поголів'я корів зменшилось в 4 рази і становило в 2019 р. 1788,5 тис. гол. У сільгосп підприємствах поголів'я корів скоротилось аж на 82,9 % порівняно з поголів'ям корів в 1990 році. При цьому 75,5% поголів'я корів утримується господарствами населення, хоча і поголів'я корів в підсобних господарствах за останні роки значно скоротилось і в 2019 р. становить 1349,9 тис.гол, або майже 63% аналогічного показника 1990 р. Як наслідок, обсяги виробництва молока також зменшились більше ніж в 2 рази і в 2019 р. становили 9663,2 тис.т.

Зміни в обсягах виробництва молока в 2019 і 2020 рр.*

Країна	2016-2018роки (сер.показник)	2019 р.		2020 р. (попередні дані)	
	тис.т	тис.т	до середнього показника за 2016-2018р.	тис.т	до 2019 р.
Світ	823234	847992	+3,0%	860125	+1,4%
Азія	334869	355002	+6,0%	361986	+1,9%
Індія	176445	191000	+8,2%	195000	+2,1%
Пакистан	44358	47297	+6,6%	48558	+2,7%
Африка	48024	46820	-2,5%	46954	+0,3%
Центральна Америка і Карибський басейн	17714	18961	+7,0%	19291	+1,7%
Мексика	12014	13266	+10,4%	13571	+2,3%
Південна Америка	61615	61626	+0,02%	61524	-0,2%
Бразилія	33875	34897	+3,0%	33954	-2,7%
Північна Америка	106771	108561	+1,7%	110305	+1,6%
США	97605	99057	+1,5%	100793	+1,8%
Європа	223175	226332	+1,4%	228693	+1,1%
Європейський Союз	165234	167811	+1,6%	169824	+1,2%
Російська Федерація	30195	31351	+3,8%	31964	+2%
Україна	10244	9676	-5,5%	9026	-6,7%
Океанія	31067	30689	-1,2%	31372	+2,2%
Нова Зеландія	21527	21787	+1,2%	22064	+1,3%

Джерело: IFCN Dairy Research Center. The Food and Agriculture Organization (FAO)

*Варто зауважити, що в 2020 році відповідно до статистичних даних ФАО аналітичні дані були представлені в грудні 2020 року, аналізуючи обсяги виробництва молока, експорт та імпорту молочної продукції (в перерахунку на молоко) за січень-листопад 2020 року.

Незважаючи на незначне сповільнення виробництва молока в осінній період, загальний стан молочного скотарства в Канаді залишається стабільним. У Центральній Америці і Карибському басейні виробництво молока, ймовірно, може досягнути 19 мільйонів тонн, що на 1,7 % більше, ніж в 2019 р. Незважаючи на низький споживчий і промисловий попит, виробництво молока в Мексиці також, хоч і не значно, але зросте за рахунок постійного поліпшення генетики стада і технологій ведення сільськогосподарського виробництва великих підприємств. Однак підтримка зростання виробництва може стати проблемою, якщо внутрішній попит залишиться низьким, а внесок дрібних фермерських господарств буде знижуватися в міру зростання виробничих витрат.

У Південній Америці виробництво молока в 2020 р. складе 62 мільйони, що трохи нижче (-0,2 %) порівняно з аналогічним періодом минулого року, з очікуваним збільшенням в Аргентині, Чилі та Уругваї і скороченням в Бразилії і Колумбії. В Аргентині рясні опади, які сприяли покращенню пасовищ, і високий попит за кордоном привели до зростання обсягів виробництва молока. У Чилі щомісячні поставки молока в 2020 році перевищують рівні 2018 і 2019 р., що вказує на можливе розширення виробництва. В Уругваї також була сприятлива погода, в тому числі хороші опади. Навпаки, посуха в деяких частинах країни і зниження попиту на молоко можуть призвести до падіння виробництва молока в Бразилії, незважаючи на наявність великих ферм з високими надоями молока. У Колумбії уряд підтримує внутрішнє споживання і переробку молока разом з розширенням експорту, незважаючи на несприятливу цінову ситуацію на ринку молока.

В Океанії після скорочення на 2,5 % в 2019 р. виробництво молока, планується зростання виробництва молока на 2,2 % до 31 мільйона тонн у 2020 р. В Австралії, після чотирьох років послідовного зниження виробництва молока планується зростання минулорічних обсягів за рахунок сприятливих погодних умов. Державна допомога фермерським домогосподарствам, які постраждали від посухи, і збільшення розміру допомоги фермерським домогосподарствам також можуть підтримати виробництво. Незважаючи на очікуваний раніше спад, виробництво молока в Новій Зеландії може перевищити рівень 2019 р., ймовірно, досягнувши 22 мільйонів тонн, що на 1,3 % більше, чому сприяють хороші опади і високий імпорتنний попит з Китаю, Близького Сходу і Північної Африки. В Африці виробництво молока прогнозується на рівні 47 мільйонів тонн у 2020 р., що незначно (на 0,3 %) вище, ніж в 2019 р. Кілька провідних виробників молока в Африці зіткнулися з багатьма

обмеженнями, викликаними економічними спадами, конфліктами, переміщеннями населення, засухами в деяких регіонах і повеннями в інших країнах. У Кенії, наприклад, продаж молока через офіційні канали скоротилися через зростаючі проблем зі збутом молока в поєднанні з можливим скороченням виробництва на фермах через обмежену кількість опадів і нестачі кормів. У зв'язку зі скороченням виробництва молока в попередні місяці через низький попит і більш низьких цін на фермах виробництво молока в Південній Африці може трохи знизитися.

Прогнозується, що світовий експорт молочної продукції досягне 78 мільйонів тонн (в еквіваленті молока) в 2020 році, що на 1,5 відсотка більше в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, темпи зростання майже дорівнюють середнім темпам зростання за попередні п'ять років. Збільшення пояснюється в першу чергу стабільно високим світовим попитом на імпорт, підтримуваним Китаєм, що відображає зростання економічної активності, а також Алжиром, Саудівською Аравією і Нігерією. Австралія і Російська Федерація можуть також збільшити імпорт відповідно до зростаючим внутрішнім попитом, в той час як Колумбія, як очікується, буде імпортувати більше, особливо відповідно до Торговим угодою між США і Канадою. Навпаки, Філіппіни, Мексика і Японія можуть скоротити імпорт молока через збої на ринку, економічних спадів і збільшення національного виробництва. Високі глобальні експортні надлишки стали вирішальним фактором зростання цін, що сприяв збільшенню поставок зі Сполучених Штатів Америки, Аргентини, Білорусі та Європейського союзу. Навпаки, експорт Нової Зеландії, Індії та Туреччини може знизитися через накопичення запасів і економічних спадів в деяких країнах-імпортерах.

За даними Продовольчої і сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (FAO), індекс цін на молочну продукцію в листопаді 2020 року склав в середньому 105,3 пункти, що на 0,9 в.п. вище порівняно з попереднім місяцем, продовжуючи тенденцію до зростання, зафіксовану в останні місяці. Останній зростання було викликане в основному підвищенням цін на масло і сир, що відображає стійке зростання світового імпортного попиту, а також різке зростання роздрібних продажів в Європі, що співпадає з сезонним мінімумом виробництва молока в регіонах. Навпаки, після шести місяців послідовного зростання, ціни на сухе знежирене молоко (СЗМ) знизилися через сповільнення темпів закупівель в Азії, особливо в Китаї, в поєднанні зі збільшенням глобальних експортних можливостей, включаючи надлишки сухого молока в Індії. Незважаючи на зростання попиту на спотові поставки (умови розрахунків,

при яких оплата за угодою проводиться негайно) з країн Близького Сходу і Північної Африки, особливо з Алжиру.

З огляду на загальну динаміку цін на молочні продукти з січня по листопад, тільки котирування сиру показали зростання в результаті постійного і стійкого імпортного попиту з Азії і стабільно високого внутрішнього попиту в Європі, незважаючи на перебої в продажах послуг громадського харчування. Навпаки, котирування цін (система методів, які дають змогу виявити середні об'єктивні ціни для всього асортименту біржових товарів на основі цін укладених угод) на СЗМ, СЦМ і вершкове масло в листопаді знизилися в порівнянні з січнем, що відображає негативні наслідки збоїв на ринку через пандемію, економічні сповільнення і транспортні проблеми, включаючи перезавантаження в портах. У той же час можливості експорту в провідних країнах-експортерах розширилися через скорочення внутрішніх продажів і великого обсягу виробництва молочних продуктів, особливо менш трудомістких продуктів, таких як сухе молоко, в доповнення до вже існуючих запасів. Однак котирування цін на всі молочні продукти, включені в індекс, в останні місяці зміцнилися, чому сприяло зростання закупівель в деяких країнах Близького Сходу і Північної Африки в поєднанні зі стабільно високим попитом з боку Азії. Високий внутрішній попит в Європі також надав підтримку цінам, особливо на сир, піднявши ціни на нього на 8 % в порівнянні з рівнем січня 2020 р.

Ринок молока і молочної продукції є одним із перспективних продовольчих ринків України й посідає важливе місце у вирішенні проблеми продовольчого забезпечення населення держави [10, с.77]. Україна в 2019 р. скоротила і обсяги виробництва молочної продукції (в порівнянні з попереднім роком) [11;12]. Так виробництво питного молока скоротилось на 2,9 % (до 969,1 тис. тонн), сирів – на 5% (до 193,9 тис. тонн), вершкового масла – на 15 % (до 89,3 тис. тонн). Також за минулий скоротилося виробництво сухого знежиреного (на 10,6 %, до 33,7 тис. тонн) та згущеного (на 2 %, до 34,1 тис. тонн) молока, казеїну (на 27,5 %, до 5,3 тис. тонн) та сироватки (на 14%, до 59,9 тис. тонн). Лише по кисломолочній продукції в 2019 р. спостерігалось зростання (на 2,5 %, до 415,3 тис. тонн), по морозиву (на 5,1%, до 156,9 тис. тонн), а також сухого незбираного молока (на 38 %, до 17,8 тис. тонн).

Висновки. Україна в 2019 р. мала найвищу інтенсивність скорочення загальної чисельності корів, фактичні втрати становили 96,4 тис. корів за рік. На думку багатьох експертів фактичне виробництво молочної сировини в Україні найнижче за останні 100 років і становить

близько двох третин від офіційних статистичних, оприлюднених Державною службою статистики України. Для того, щоб зупинити катастрофічне зменшення виробництва молока необхідно докласти спільних зусиль виробникам, переробникам і звичайно державним інституціям, зокрема вимагати створення дієвої національної програми розвитку молочної та молокопереробної галузей. Також для захисту внутрішнього ринку слід боротися із фальсифікатами та запровадити дзеркальні квоти на імпорт молочних продуктів.

Бібліографічний список.

1. Федосєєва Г. С. Україна на світовому ринку молочної продукції: проблемні питання та перспективи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6 (3). С. 110-112. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_3_2016ua/27.pdf
2. The Food and Agriculture Organization (FAO). DAIRY MARKET REVIEW Emerging trends and outlook, December 2020. URL: <http://www.fao.org/3/cb2322en/CB2322EN.pdf>
3. Антощенкова В.В. Формування ринку молока на основі коопераційно-інтеграційних відносин. Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць. м. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2016 Вип.2 С.29-35.
4. Олійник О.В., Шиян Н.І., Кучер Л.Ю., Міщенко В.С. Формування витрат і доходів скотарства у сільськогосподарських підприємствах: монографія / Харків: ФОП Панов А.М., 2018. 240 с.
5. Dairy Research Center IFCN. URL: <https://ifcndairy.org/about-us/>
6. Антощенков В. В. Стан та перспективи розвитку молочного скотарства України. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Економічні науки. Харків: ХНАУ, 2015. № 1. С. 90-96.
7. Офіційний веб-сайт Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Антощенкова В. В. Сучасний стан молочного скотарства в Україні // Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 2. С. 25–32.
9. Кравченко Ю.М., Антощенкова В.В. Фактори сталого розвитку економіки аграрного сектору. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С.174-183.
10. Патица Н.І. Конкурентоспроможність та позиціонування України

на світовому ринку молочної продукції / Економіка АПК. 2019. № 5 С. 77
http://eaprk.org.ua/sites/default/files/eaprk/2019/05/eaprk_2019_5_p_77_86.pdf

11. Батюк Л.А. Антощенко В.В. Інноваційно-технологічні чинники глобального економічного розвитку / Інтелект ХХІ: наук.журн. Нац. ун-т харч. технол., Ін-т проблем конкуренції. Випуск № 1, 2019. С.29-32.

12. Антощенко В.В. Молокопереробна промисловість України як системоформуюча складова національної економіки. Економіка та суспільство Мукачівський державний університет. 2018. Вип. 16. С.948-104.

13. Пономарьова М.С. Стан розвитку підприємництва в молокопродуктовому секторі України / М.С. Пономарьова // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016. – № 1. – С. 29-32.

14. Пономарёва М.С. Состояние и стратегические цели развития производства продукции животноводства в период глобализации / М.С. Пономарёва // Вестник Курской государственной сельскохозяйственной академии имени проф. И.И. Иванова". № 8, 2015 С. 117-121. - 240 с.

15. Чернега І.І. Особливості становлення аграрних перетворень та ринкових зрушень / І.І. Чернега, М.С. Пономарьова, Ю.В. Загорська // Бізнеснавігатор: науково-виробничий журнал. – 2014. – № 3 (35). – С. 6–12. 218 с

16. Должикова І., Пономарьова М.. Заходи забезпеченні конкурентних переваг та зміцнення конкурентоспроможного виробництва. Сучасні напрями та перспективи розвитку агро- та електроінженерії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2018. 240 с. С. 86-88.

17. Пономарьова М. С., Єфремова Н.О., Нагорнюк О.П. Інструменти маркетингу в умовах зростання конкурентних переваг агробізнесу.// Вісник ХНАУ. Серія Економічні науки. № 1. 2018. С. 247-256

18. Должикова І.С. Визначення маркетингової стратегії в аналізі кон'юнктури аграрного ринку. Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Т. 1. 2018. Тернопіль. Крок. : ВННІЕ ТНЕУ. С. 83-85.

19. Судомир С.М. Формування результативної системи управління ризиками соціально-економічних систем // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”. 2018. № 1. С. 149.

References.

1. Fedosyeyeva H. S. Ukrayina na svitovomu rynku molochnoyi produktsiyi: problemni pytannya ta perspektyvy. Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. 2016. Vyp. 6 (3). S. 110-112. URL:

http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_3_2016ua/27.pdf1

2. The Food and Agriculture Organization (FAO). DAIRY MARKET REVIEW Emerging trends and outlook, December 2020. URL: <http://www.fao.org/3/cb2322en/CB2322EN.pdf>

3. Antoshchenkova V.V. Formuvannya rynku moloka na osnovi kooperatsiyno-intehratsiynykh vidnosyn. Ekonomichnyy dyskurs: mizhnarodnyy zbirnyk naukovykh prats'. m. Kamyanets'-Podil's'kyy : PDATU, 2016 Vyp.2 S.29-35.

4. Oliynyk O.V., Shyyan N.I., Kucher L.YU., Mishchenko V.S. Formuvannya vytrat i dokhodiv skotarstva u sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstvakh: monohrafiya / Kharkiv: FOP Panov A.M., 2018. 240 s.

5. Dairy Research Center IFCN. URL: <https://ifcndairy.org/about-us/>

6. Antoshchenkov V. V. Stan ta perspektyvy rozvytku molochnoho skotarstva Ukrayiny. Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu im. V.V. Dokuchayeva. Ekonomichni nauky. Kharkiv: KHNAU, 2015. № 1. S. 90-96.

7. Ofitsiyny veb-sayt Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

8. Antoshchenkova V. V. Suchasnyy stan molochnoho skotarstva v Ukrayini // Ukrayins'kyy zhurnal prykladnoyi ekonomiky. 2020. Tom 5. № 2. S. 25–32.

9. Kravchenko YU.M., Antoshchenkova V.V. Faktory staloho rozvytku ekonomiky ahrarnoho sektoru. Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva. Ser. Ekonomichni nauky. 2019. Vyp. 200. S.174-183.

10. Patyka N.I. Konkurentospromozhnist' ta pozytsionuvannya Ukrayiny na svitovomu rynku molochnoyi produktsiyi / Ekonomika APK. 2019. № 5 S. 77 http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2019/05/eapk_2019_5_p_77_86.pdf

11. Batyuk L.A. Antoshchenkova V.V. Innovatsiyno-tekhnologichni chynnyky hlobal'noho ekonomichnoho rozvytku / Intelekt XXI: nauk.zhurn. Nats. un-t kharch. tekhnol., In-t problem konkurentsiyi. Vypusk № 1, 2019. S.29-32.

12. Antoshchenkova V.V. Molokopererobna promyslovisht' Ukrayiny yak systemoformuyucha skladova natsional'noyi ekonomiky. Ekonomika ta suspil'stvo Mukachivs'kyy derzhavnyy universytet. 2018. Vyp. 16. S.948-104.

13. Ponomar'ova M.S. Stan rozvytku pidpryyemnytstva v moloko produktovomu sektori Ukrayiny / M.S. Ponomar'ova // Aktual'ni problemy innovatsiynoyi ekonomiky. – 2016. – № 1. – S. 29-32.

14. Ponomarëva M.S. Sostoyanye y stratehicheskiye tsely razvytyya

proyvodstva produktsyy zhyvotnovodstva v peryod hlobalyzatsyy / M.S. Ponomarëva // Vestnyk Kurskoy hosudarstvennoy sel'skokhozyaystvennoy akademyy ymeny prof. Y.Y. Yvanova". № 8, 2015 S. 117-121. - 240 s.

15. Cherneha I.I. Osoblyvosti stanovlennya ahrarykh peretvoren' ta rynkovykh zrushen' / I.I. Cherneha, M.S. Ponomar'ova, YU.V. Zahors'ka // Biznesnaviator: naukovy-vyrobnychyu zhurnal. – 2014. – № 3 (35). – S. 6–12. 218 s

16. Dolzhykova I., Ponomar'ova M.. Zakhody zabezpechenni konkurentnykh perevah ta zmitsnennya konkurentospromozhnoho vyrobnytstva. Suchasni napryamy ta perspektyvy rozvytku ahro- ta elektroinzheneriyi: materialy Mizhnarodnoyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi. Ternopil': FOP Palyanytsya V. A., 2018. 240 s. С. 86-88.

17. Ponomar'ova M. S., Yefremova N.O., Nahornyuk O.P. Instrumenty marketynhu v umovakh zrostannya konkurentnykh perevah ahrobiznesu.// Visnyk KHNAU. Seriya Ekonomichni nauky. № 1. 2018. С. 247-256

18. Dolzhykova I.S. Vyznachennya marketynhovoyi stratehiyi v analizi kon'yunktury ahrarynoho rynku. Sotsial'no-ekonomichni ta humanitarni aspekty rozvytku suspil'stva: materialy Vseukrayins'koyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi. Т. 1. 2018. Ternopil'. Krok. : VNNIE TNEU. S. 83-85.

19. Sudomyr С.М. Formuvannya rezul'tatyvnoyi systemy upravlinnya ryzykamy sotsial'no-ekonomichnykh system // Visnyk KHNAU im. V.V. Dokuchayeva. Seriya „Ekonomichni nauky”. 2018. № 1. S. 149.

Ломовских Л.А. Мировой рынок молока и молочной, современные тенденции и перспективы. В статье углублены практические аспекты относительно мирового рынка молока и молочной продукции, проанализированы современные тенденции и перспективы. В проведенном исследовании осуществлено аналитическое обобщение объемов производства молока в мире. Практическая реализация данного решения будет способствовать прогнозированию эффективности деятельности субъектов агропромышленного производства Украины, специализирующихся на производстве молока и молочной продукции. Сделан вывод, что для того, чтобы остановить катастрофическое уменьшение производства молока необходимо приложить совместные усилия производителям, переработчикам и конечно государственным институтам, в частности требовать создания действенной национальной программы развития молочной и молокоперерабатывающей отраслей. Также для защиты внутреннего рынка следует бороться с фальсификатами и ввести зеркальные квоты на импорт молочных продуктов.

Ключевые слова: мировой рынок молока, мировой рынок молочной,

эффективность, экспорт.

L. Lomovskykh. Theoretical and analytical review of the employee motivation system. The article deepens the practical aspects of the world market of milk and dairy products, analyzes current trends and prospects. In the conducted research the analytical generalization of volumes of milk production is carried out. The practical implementation of this decision will help predict the efficiency of agro-industrial entities of Ukraine that specialize in milk production and dairy products. It is concluded that in order to stop the catastrophic decline in milk production, it is necessary to make joint efforts with producers, processors and, of course, government agencies, in particular to demand the creation of an effective national program for the development of dairy and milk processing industries. Counterfeiting and the introduction of mirror quotas on dairy imports should also be combated to protect the internal market.

The purpose. It is necessary to make joint efforts to producers, processors and, of course, state institutions, in particular, to demand the creation of an effective national program for the development of the dairy and milk processing industries.

Methods and methodology. Structural-logical analysis was used to construct the logic and structure of the study; economics - statistical (analysis of economic indicators of agricultural enterprises); abstract-logical method was used to form the conclusions.

Results. World milk production is forecast to reach nearly 860 million tonnes in 2020, up 1.4 percent from 2019, with expected increases in Asia, Europe, and North America, along with small gains in Oceania, Central America and the Caribbean, and Africa. By contrast, milk output in South America will likely contract. Ukraine in 2019 had the highest intensity of reduction of the total number of cows, the actual losses amounted to 96.4 thousand cows per year. According to many experts, the actual production of raw milk in Ukraine is the lowest in 100 years and is about two-thirds of the official statistics published by the State Statistics Service of Ukraine. In order to stop the catastrophic decline in milk production, it is necessary to make joint efforts with producers, processors and, of course, government agencies, in particular to demand the creation of an effective national program for the development of the dairy and milk processing industries. Counterfeiting and the introduction of mirror quotas on dairy imports should also be combated to protect the internal market.

Key words: world milk market, world dairy market, efficiency, export.

Стаття надійшла до редакції: 10.11.2020 р.